

Summary

The difficult question of separating and resettlement of Nogay tribes from the South of Ukraine to the Kuban in the beginning of 1770-ies and the role of Zaporozhians in this process is being considered. It is shown that Cossacks-Nogay relationship was quite ambiguous.

С. М. Горобець

ДО ПИТАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ МЕЖ ЗЕМЕЛЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ ХОРУГВИ (1625–1648 РР.)

6 березня 1625 р. польський король Сигізмунд III видав привілей на осадження козацької хоругви на Великоверхніх землях біля Чернігова [1, с.88]. Це було пов'язано із запусінням земель в околицях Чернігова внаслідок польсько-московської Смути початку XVII ст. Якщо поселенська структура в напрямку Любеча збереглася, то на північ і північний схід від Чернігова збезлюдніли практично всі села. Необхідність захисту Чернігова з Гомельського напрямку та залюднення території і викликала до життя привілей 1625 р.

Не можна сказати, щоб цей документ був невідомий історикам. Свого часу ще О. Шафонський детально переповідав зміст привілею про шляхетську козацьку хоругву під Черніговом: "Изъ имѣющейся у Черниговскихъ дворянъ Бакуринскихъ выписи, воеводства Черниговского изъ книгъ Земскихъ 1645 года іюля 6 дня имъ данной, видѣть можно, что Король Польскій Жигмундъ Третій учредилъ для обороны Черниговского замка изъ заслуженныхъ людей сто человекъ конницы, подъ названіемъ *рыцарства козацкой службы*, и далъ на то 1625 года марта 6 дня свою грамоту. Имъ тою же грамотою опредѣлено было, всякого человека по шести влокъ, а всѣхъ 600 волокъ пахотной земли, сѣнокоса и лѣса, и въ городѣ Черниговѣ, за дальнимъ валомъ, для дворовъ и огородовъ мѣста и на шесть лѣтъ съ начала отъ службы льготы. Сія команда имѣла синее знамя съ краснымъ въ срединѣ крестомъ. Если бы случилось имъ быть долго въ осадѣ, то должны они на четверть года по восьми польскихъ золотыхъ всякій получать, судъ же и расправу в гражданскихъ дѣлахъ имѣли у Старосты или Замкового Капитана, по тому же статуту, по которому и прочіе обыватели судились" [2, с.55].

Зрозуміло, О. Шафонський помиляється, ототожнюючи шляхетську козацьку хоругву під Черніговом із звичайним козацтвом: "Заводя короли Польскіе сихъ украинскихъ и запорожскихъ козаковъ войско, и давая имъ для службы пустопорожніе земли, и разные за ихъ противъ татаръ и турок оказываемые услуги, вольности и отпичия, не отымали у шляхты свободы въ тѣхъ же пространныхъ мѣстахъ имѣть свои владѣнія" [2, с.55].

Пізніше привілей Сигізмунда III згадував також Ю. Татищев, який уклав детальний опис архіву Бакуринських: "Выпись с книг земских воеводства черниговского року 1645-го Іюля 6-го, содержащая в себѣ привилегію короля Сигізмунда III-го "на товариство и добра до хоругве замку Черниговского належачіе даный, с печатью привѣсистей и съ подписомъ руки его королевской милости" 1625 года 6-го марта" [3, с.12].

Разом з тим, історики XIX ст. не звернули належної уваги на документ 1625 р., тому всі узагальнюючі праці з історії Чернігівщини першої половини XVII ст. ігнорують шляхетську козацьку хоругву, ніби її взагалі не існувало, невиправдано створюючи штучну білу пляму і в без того доволі бідному на документальні джерела і нетривалого в часі періоді польського панування на Сіверщині (1618-1648 рр.). І тільки з виходом фундаментальної монографії Петра Кулаковського [1] крига, нарешті, скресла [4, с.52]. Залучивши до обігу серйозний пласт історичних джерел з польських архівів, П. Кулаковський зумів дещо розширити наші уявлення про козацьку хоругву.

Отже, чернігівські козаки отримували по 6 волок на коня. Пояснюється це, ймовірно, наявністю значного вільного земельного фонду в околицях міста. Адже в регіонах, які під час Смутного часу зазнали спустошення, процесу наділення передувала волочна поміра. За одиницю виміру приймалася хелмінська волока, поширена у північних та східних регіонах Речі Посполитої. Середня величина волоки складала 21,35 га, хоча на Сіверщині вона могла мати й дещо відмінну величину, яка нам невідома [1, с.81].

Козаки були певною мірою обмежені у пересуванні – могли залишити місце служби лише з дозволу свого старшого. Товаришам козацьких хоругв надавалося право заготівлі матеріалу в пущах і лісах для зведення будинків, дозволялося засновувати фільварки. Козаки підлягали юрисдикції капітанів, пізніше старост, мали судитися за II Литовським статутом. Їх справи вносилися до замкових книг [1, с.89]. На думку П. Кулаковського, членство в хоругвах було добровільним, а зголошувалися стати товаришами хоругв переважно бояри, підлеглі юрисдикції

замків Великого князівства Литовського. Цілком правдоподібно, що до складу хоругв вступали учасники московських експедицій, що не належали до шляхти, або безземельні шляхтичі, повернення яких у рідні місця було для них безперспективним [1, с.89-90].

Сам процес формування хоругв, який мав завершитися протягом шести років (для заповнення вакансій та облаштування їх товаришів на відведеному місці), розтягнувся на довший період. Так, на час Смоленської війни (1632-1634 рр.) у Великій та Малій Вісях, під Черніговом, для хоругви було виділено лише 138 волок з 600, передбачених привілеєм 1625 р. З них наділи отримали лише вісім осіб, які мали служити на 2-5 конях. Причиною наповненості хоругви лише на чверть був брак виділеної для неї землі [1, с.90].

Надзвичайно цінними є зібрані П. Кулаковським відомості про персональний склад хоругви, зокрема про ротмістрів над чернігівськими козаками. Так, у березні 1637 р. ротмістр хоругви Стефан Дунаєвський поступився своїми 23 волоками під Черніговом братам Левові, Самуелеві та Семенові Козляковським. А в 1644 р. ротмістром був призначений Самуель Залеський. Однак розмір його наділу нам не відомий [1, с.91]. Зі згаданих восьми осіб, які на 1633 р. мали волочні наділи під Черніговом, найбільше – 30 волок, мав Миколай Носачевич. Рицарськими волоками володіли й достатньо авторитетні та впливові у Чернігівському воєводстві особи. Так, лановий наділ в урочищі Постовбиця (на північ від Чернігова) належав Стефанові Речинському, який займав ряд земських посад. Там само мав лановий наділ Миколай Бялт, який у 1649 р. став чернігівським ловчим [1, с.92].

Склавши у загальних обрисах уявлення про козацьку шляхетську хоругву, спробуємо визначити її територіальні межі.

Отже, східним кордоном наданих хоругві ланових волок мала, безперечно, слугувати річка Замглай (Свинь), яка широкою смугою (6-8 км) майже непрохідної заболоченої місцевості відгороджувала землі північніше Чернігова від Седнівщини (літописної Сновської тисячі) та Городнянщини.

На півночі і північному сході в ролі природного кордону виступав великий лісовий масив, що складався з хвойних та листяних порід. Він знаходився над болотом Замглай і тягнувся на багато кілометрів з північного заходу від Яриловичів на південний схід до Городні [1, с.34]. На заході хоругва межувала з Любецькими володіннями. Очевидно, роль кордону виконувала річка Білоус. А ось на півдні козацька хоругва доторкалася до земель чернігівського магістрату. Недаремно Ієронім Цеханович так детально виписував кордонну лінію в майже незаселеній місцевості.

Окреслена територія становить східну сторону північної частини межиріччя нижньої течії Десни і Дніпра. У часи Київської Русі регіон являв собою щільно заселену територію з великою кількістю поселень. Зауважимо, що в басейні нижньої течії правого берега р. Десни археологами зафіксовано 6 найбільших поселень площею 12-18 га. Всі вони розташовані компактною групою у верхів'ях річок Білоус, Стрижень та на корінній терасі р. Замглай на відстані 5-8 км одне від одного [1, с.34-35]. Чотири з них знаходились безпосередньо на окресленій нами території – поблизу Роїща, Сибережі, Великої Вісі, Голубичів, а ще два практично на межі із сусідніми землями (Хмільниця та Малий Листвен). Всі ці пам'ятки розташовані на найбільш родючих для поліської зони темно-сірих лісових ґрунтах.

Однак за часів монгольського панування весь регіон практично спустів. А вже за литовської доби, у зв'язку з покращенням внутрішньополітичного становища, відбувається нова хвиля заселення краю. З другої половини XV ст. відомі Сибереж, Велика та Мала Вісь, Буянки, згадані в "Пам'яті" 1527 р. [5, с.207,211].

На жаль, входження Чернігово-Сіверщини до Московської держави спричинило майже безперервні московсько-литовські війни протягом усього XVI ст. Землі північніше Чернігова потрапили до прикордонної смуги і часто потерпали від військових дій. Зокрема на останньому етапі Лівонської війни, в 1579 р. князь Костянтин-Василь Острозький, після невдалої облоги Чернігова, відправив частину війська на "повоювання Чернігівського уїзду". Результатом цієї акції стало спалення багатьох сіл та взяття у полон кількох тисяч осіб [1, с.248-249].

Довершила справу Смути на початку XVII ст., спричинена польською інтервенцією на Московщину. Наслідком жорстокого і тривалого військового протистояння Литви з Московською державою стала постійна загроза знищення для наявних населених пунктів Чернігівської округи. Навіть найбільш значні і відомі поселення час від часу безлюдніли і запусівали.

На момент включення Чернігово-Сіверщини до складу Речі Посполитої (1618 р.) збезлюдніли також Сибереж, Велика і Мала Вісі. Тож на північ від Чернігова утворилася величезна за площею спорожніла територія, яка сягала майже до Голубичів і Ріпок.

Польська адміністрація доклала чимало зусиль для залюднення краю. Слід визнати, за досить короткий проміжок часу поляки значною мірою сформували поселенську структуру регіону, яка, переважно, збереглась і до наших днів. Одним із перших кроків і стало створення козацької хоругви.

Тепер спробуємо з'ясувати, які саме поселення виникли на відведених для козаків ланових волоках. Серцевиною земель козацької залози у 1625 р. стали пустоші Велика Вісь і Мала Вісь, що

знаходилися над витоками Стрижня. До кінця 1630-х рр. **Велика Вісь** залишалася не осадженою. У 1656 р. вона вже документально зафіксована як село й, судячи з підтвердного привілею Юрієві Бакуринському, була куплена його батьком Миколаєм незадовго до 1648 р. або у Бялтів, або у Перецьких [1, с.289].

Більше того, хоча Великовіські ґрунти і становили серцевину ланових наділів козацької хоругви, однак, як можемо припустити, відродження села відбулося значною мірою внаслідок колонізаційної хвилі чернігівських міщан. Так, 12 травня 1664 р. гетьманським універсалом Івана Брюховецького нагадувалося про збереження за громадами селищ Велика Вісь, Холявин та інших давнього обов'язку виконувати повинності в м. Чернігові та сплачувати податки до міської скарбниці [6, с.323-324].

Поселення **Мала Вісь**, відоме ще з литовських часів ("на рѣце Свинь, село городовое, домов 30 было" [5, с.207,211]), запустило у часи Смути на початку XVII ст. і більше не відродилося. Наскільки можемо судити після спілкування з великовіськими старожилами, Мала Вісь локалізується за кілька кілометрів на північний схід від Великої Вісі, ближче до річки Свинь (Замглай).

Землі в районі села **Великі Осняки**, які розташовувалися між двома потужними центрами чернігівської околиці литовської доби – Сибереж і Велика Вісь, – безперечно входили до ланових наділів. Більше того, маємо чіткі вказівки, про осадження Осняків Кшиштофом Криницьким, мірничим Чернігівського воеводства, який володів тут 18 рицарськими волоками [1, с.91]. Вперше село згадується у подимному реєстрі 1638 р. [1, с.289].

По іншу сторону Великої Вісі пізніше виникло село **Звеничів**. За часів Київської Русі тут існувала фортеця з невеликим гарнізоном, яка контролювала єдиний прохід через непрохідне Замглайське болото (літописний "шлях в радимичі") [7, с.53]. Проте нам нічого невідомо про можливість існування поселення на цих землях в епоху польського панування. Теоретично звеничівські землі мали б належати до відведених козацькій хоругві ланових волок. Вірогідно, в першій половині XVII ст. стародавній "шлях в радимичі" втратив своє стратегічне значення (все ж таки з'явилися нові шляхи), а величезні болотяні масиви, які оточували село, відлякували потенційних "колонізаторів". За документами, Звеничів відомий лише з середини XVII ст. і після вигнання поляків село перебувало у ранговому володінні чернігівських полковників [8, с.16].

Землі на північний захід і північ від Великої Вісі вірогідно мали належати козацькій хоругві і незабаром там виникає цілий ряд поселень. Так, вже в 1640-х рр. існували на території ланових наділів села Постовбиця та Вербичі. Як зазначає П. Кулаковський, у лісостеповій частині Чернігово-Сіверщини знаходилися урочища, що залишили помітний слід у джерелах досліджуваного періоду. Зокрема, урочище **Постовбиця**, понад витоками Стрижня, у межиріччі Білоусу й Замглаю. Розташоване південніше лінії Ріпки – Смичин, урочище відкривало смугу більш родючих сіроземів, які, посуваючись на схід, переходили у чорноземи. Це сприяло осадженню тут у 1625 р. хоругви ланової шляхти, яка посіла на вимірних волоках. Постовбицею напередодні 1648 р. володів новгород-сіверський земський суддя Стефан Речинський. У 1656 р. Б. Хмельницький своїм універсалом підтвердив власницькі права на селище заслуженого перед Військом Запорозьким Олефіра Радченка. У документі відзначено, що О. Радченко володіє Постовбицею природженим правом. Слід думати, що останній міг володіти на Постовбицьких ґрунтах окремими волоками як лановий шляхтич, але саме село належало С.Речинському і жодних споріднених зв'язків між ними, які дали б право Олефіру успадкувати Постовбицю, не було [1, с.289-290].

Так само були відновлені Б. Хмельницьким у 1657 р. права Павла Ярмултовського на село **Вербичі**. За інформацією старожилів під час проведення Генерального слідства про маєтності Чернігівського полку 1729-1730 рр., П. Ярмултовський після "лядської війни" одружився на шляхтянці, спадкоємниці цього села, а згодом отримав універсал Б. Хмельницького [8, с.26].

На схід від Постовбиці знаходилося урочище **Церковище** (можливо, тут було поселення за московської доби, пізніше запустило), яке було поділено на волоки для їх надання товаришам чернігівської козацької хоругви [1, с.36]. Село Церковище, яке виникло тут приблизно наприкінці 1630-х років, було заселене якимось Циганським [1, с.289]. За даними королівської канцелярії, у 1648 році Церковищем (24 волоки) володів Ян Кравецький, який не залишив по собі нащадків чоловічої статі [1, с.289]. Але загальна ситуація з локалізацією цього населеного пункту і його належністю до того чи іншого власника є вкрай заплутаною і реставрується дуже погано, оскільки по завершенні Національно-визвольної війни село опинилося в руках мешканця Чернігова Михайла Кривковича. Отримуючи підтвердження своїх прав на це поселення від київського воєводи Петра Шереметьєва (07.1668), товариш полку чернігівського Іван Кривкович представив королівські привілеї на Церковище його предкам [8, с.307-308].

Гусинка також знаходилася на території ланових волок. Вірогідно, заснував село в першій половині XVII ст. Миколай Бялт, майбутній чернігівський ловчий. А в нього Гусинку купив Микола Батуринський [1, с.289].

Ще далі на схід, поблизу болота Замглай, тоді ж виникає слобода **Свинопухи**, осаджена батьком Юрія Бакуринського Миколаєм [1, с.289]. Оскільки саме серед паперів фамільного архіву Бакуринських зберігався випис із привілею 1625 р., логічно припустити, що Свинопухи (як і належні Бакуринським Гусинка з Буянками) виникли на землях, виділених козацької хоругви.

Розташовані північніше **Буянки** П. Кулаковський також відносить до ланових наділів, вважаючи, що село разом із Гусинкою належали Миколаю Бялту [1, с.289]. Однак цьому суперечить згадка "Боянтцов" як чернігівського поселення на північно-західному кордоні Любеча і Чернігова в "Пам'яті" 1527 р. [5, с.209,211]. Ще П. Клепатський ідентифікував "Боянци" з Буянками, що й відобразив на картосхемі [9, с.231,235]. Пізніше село перебувало у власності Піроцьких, від яких перейшло до шляхтичів Колчицьких [10, с.455]. Тож можемо стверджувати, що давнє приватне володіння перебувало поза межами ланових волок, оскільки для козацької хоругви виділялися вільні землі.

Половина села **Ріпок** з 1609 р. належала Бакуринським, іншою половиною володіли Піроцькі-Репчичі [11, с.3]. Ці володіння також сформувалися задовго до осадження козацької хоругви, а, отже, знаходились поза межами земельних наділів козацької хоругви.

Схожа ситуація і з **Голубичами**. Як і Ріпки, поселені в XVI ст. любецькими зем'янами Піроцькими, які надалі розділилися на три роди – Глібовичів, Даничів і Репчичів. Всі разом вони володіли узбережжям р. Гусинки до XVII ст., коли стали розпродувати свої землі полякам. За Піроцькими Голубичі залишались до самої Національно-визвольної війни і входили до ланових волок не могли [12, с.64-67].

А от **Сибереж**, за нашими спостереженнями, становила південно-західний форпост виділених козацької хоругви земель. На південь від села розпочинались землі чернігівського магістрату. Сибереж згадується у "Пам'яті" 1527 р. [5, с.207,211], однак запустіває у період Смути на початку XVII ст. Село відновилося на початку 1630-х рр., але внаслідок Смоленської війни 1632-1634 рр., слід гадати, знову збезлюдніло, оскільки королівський привілей С. Пясочинському на Сибереж від 14 березня 1645 р. називає об'єкт селищем [1, с.290].

На схід від Сибережі розташовувалось **Роїще**. Очевидно, виникло як хутір наприкінці 1620-х рр. внаслідок активної колонізаційної політики чернігівських міщан після надання Чернігову в 1623 р. Магдебурзького права [1, с.263]. Проте село не входило до складу земельних володінь чернігівського магістрату (хоча О. Яблонівський називає Роїще, як належне ратуші за польського володарювання) [13, с.133]. На наш погляд, ця територія належала до ланових волок, але через прикордонне становище із землями магістрату та з огляду на пасивність колонізаційної політики товаришів козацької хоругви стала об'єктом зазіхань з боку міської верхівки. На думку П. Кулаковського, колонізація околиці Чернігова просто поглинула волочні наділи, відведені для козацької хоругви. Однак такі висновки нам видаються дещо перебільшеними. Певна агресивність колонізаторської хвилі, яка пов'язана з активністю чернігівських міщан у другій половині 1620-х років, що освоювали надані магістрату землі, не викликає жодних сумнівів. Тож у багатьох випадках кордон порушувався і нові поселення виникали на вільних землях, поділених на волоки. Проте є підстави вважати, що керівництво хоругви відстояло свої володіння і не дозволило підпорядкувати нові поселення магістрату.

Однак інтерес чернігівських урядовців до Роїща виразно простежується до останньої чверті XVII ст. До речі, якість відношення до ланової шляхти могли мати і любецькі шляхетні зем'яни Данило і Пархом Юркевичі-Красковські, котрі 15 березня 1630 р. отримали права на володіння третиною Роїщенського ґрунту (разом з Омеляном і Яском Богушами) [14, с.104]. Ця ж третина згадується у королівському декреті наступного 1631 р. [15, с.84].

Сліди міської колонізаторської хвилі спостерігаємо і на північ від Роїща, де розташовувались волочні наділи Миколая Носачевича (30 волок у 1633 р.). Кінну службу з цього наділу продовжували виконувати і його нащадки. Зокрема Лукаш Носачевич у кінці червня 1657 р. отримав від Богдана Хмельницького підтвердження на отчинний ґрунт. Ще раніше, перед його виданням, на ґрунті Носачевича "сиділи" роїські слобожани. Отже, саме на цих землях виникає **Ройська слобода**.

Таким чином, виявлення населених пунктів, що виникли (відродилися) на землях ланових наділів, дає змогу окреслити територію, відведену для чернігівської козацької хоругви.

Протягом 1625-1648 рр. у цьому регіоні сформувалася мережа поселень, яка існує і до сьогодні. Частина з них виникла на місцях колишніх селищ литовської доби (XIV-XV ст.), інші являють собою зовсім нові поселення. На перших порах, поки тривало формування персонального складу хоругви, виникають лише одиничні поселення. До того ж, південні землі хоругви зазнають зазіхань з боку чернігівських міщан, що активно освоюють нові землі і виходять далеко за межі території, наданої чернігівському магістрату. Сліди їхньої колонізації зустрічаються в Роїщі, Ройській Слободі, Звеничеві і навіть Великій Вісі. Проте в 1640-х роках набувають значного прискорення і колонізаційні заходи безпосередньо товаришів козацької хоругви. Цілий ряд поселень виникає в центрі і на півночі ланових волок. А поселення на півдні так і не стали власністю міста.

У подальшому окреслена нами територія повністю увійшла до складу Ройської сотні Чернігівського полку, становлячи її серцевину.

Джерела та література

1. Кулаковський П. Чернігово-Сіверщина у складі Речі Посполитої (1618-1648). – Київ, 2006.
2. Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание. – Киев, 1851.
3. Татищев Ю. Черниговские архивы (отчет о командировке в Черниговскую губернию в 1899 году). – Харьков, 1901.
4. Лепявко С. Чернігів у середині XIII – середині XVII ст. // Сіверянський літопис. – 2007. – № 1.
5. Русина О. Сіверська земля у складі Великого князівства Литовського. – Київ, 1998.
6. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). – Київ–Львів, 2004.
7. Макушников О. О локализации летописной речки Песчаны и путь "в радимичи" // Слов'яно-руські старожитності Північного Лівобережжя: Матеріали історико-археологічного семінару, присвяченого 60-річчю від дня народження О.В. Шекуна. – Чернігів, 1995.
8. Василенко Н. Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка 1729-1730 г. – Чернигов, 1908.
9. Клепатский П. Очерки по истории Киевской земли. Литовский период. – Біла Церква, 2007.
10. Константинович Н. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. Выпуск IV // Черниговские губернские ведомости. – 1884. – № 44. Часть неоф.
11. Лазаревский А. Исторические заметки о некоторых селах Черниговской губернии // Черниговские губернские ведомости. – 1896. – № 785.
12. Лазаревский А. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. – Чернигов, 1866.
13. Яблоновський О. Чернігівщина / Переклад з польської, передмова і примітки І. Кондратьєва // Сіверянський літопис. – 1997. – № 1-2.
14. Кондратьєв І., Кривошея В. Нариси історії Чернігівщини періоду козацтва: Любеч. – Київ, 1999.
15. Кондратьєв І. Під Литвою, Москвою та Польщею. – Чернігів, 2005.

Summary

The research explores the process of forming the network of settlements in the lands of Chernigivska cossack gonfalon (khorugv) that later had been included into the Royska sotnia (company) of Chernigiv regiment. The author presisely defines the borders of this territory colonized by the Cossacks.

I. I. Кривошея

НЕВІДОМА РЕВІЗІЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО ПОЛКУ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ НЕУРЯДОВОЇ СТАРШИНИ

Ревізії і реєстри козацьких полків XVIII ст. цінуються істориками як дуже інформативне джерело. До них постійно звертаються дослідники, вивчаючи різні сторони життя Гетьманщини. Ревізії з'явилися і збереглися завдяки російській бюрократичній практиці. В новітню добу ці документи неодноразово ставали предметом загального [1, с.56-241] та часткового вивчення [2-8].

Більшість ревізій та реєстрів XVIII ст. зберігається в Україні у фондах Центрального державного історичного архіву України в м. Києві (далі ЦДІАУК). Ще частина – у фондах Інституту рукопису Центральної наукової бібліотеки України імені В. Вернадського (далі ІР НБУВ). Серед збережених – найбільше ревізій Переяславського полку. Причому збереглися як повні ревізії полку, так і ревізії окремих сотень [9-10]. Всі вони забезпечують багатий матеріал, в тому числі й генеалогічного характеру [11], до історії Переяславського полку.

Проте виявилось, що одна з ревізій полку випадала з поля зору дослідників. Вона була записана в описі №3 фонду №51 ЦДІАУК спочатку як ревізія Полтавського полку, а потім як ревізія Київського полку 1750 року. Насправді це гарно збережена ревізія 1750 року Переяславського полку (не збереглися лише відомості Леплявської сотні) [12].

Перша сторінка – це зведена козацька “перечневая табель” першої полкової Переяславської сотні. Основний поділ в ній зроблений на козаків виборних і підпомічників. В межах виборних виділені наступні категорії: ті, що володіли знатним промислом (у них дворів, в дворах хат), середнім промислом (дворів, в дворах хат), малим промислом (дворів, хат), можноґрунтови (дворів, хат), середньоґрунтови, малоґрунтови, убогі і всього виборних (дворів, в дворах хат). Такі ж пункти виділені серед підпомічників. Потім підсумовано скільки всього козацьких (дворів, в них хат), їх підсусідків (кінних, піших), різночинців полкових, сотенних, артилерійських служителів і “других к дачам полагающимся, старшинських владельческих и другого звания жилих і приезджих дворів”. І далі згрупована по селах сотні зведена цифрова інформація.